

usualis cibus piscibus et aliis oleis, ssp̄ rancidit et noxiis, consistit; quanquam fatendum sit hinc colori, plurimis in casibus, multum favere nubes et fumum quibus constanter involuti in miserrimis suis casis sedent, nec non et sordes adipiscuntur; quibus corpus suum ssp̄ consurgat. Inde etiam una eorum diminutiva statuta causa est ciborum natura, qui nec concoqui nec alere possunt. Poco et cuncta alia animalia que rubis vel galli veri radicibus vescuntur, ossa ipsa saturatio rubro vel flavo colore tincta habent, et D. Huber, Lausannensis, probavit se solā ciborum mutatione, ut longè ante D. Debray (1), in viridem apem convertere, quas vulgo, sed impropre, neutra vocatur.

5° Insistere superfuum sanè foret in corporeis et intellectualibus mutationibus, quas in animali systemate affer morum consuetudinumque differentia. His effectus invictissima nobis argumenta sunt animalia domestica, quibus circumdamur. Compare, si libet, serum equum cum domestico, bisontem cum bove qui vulgo bison in statu cicerioris habetur, et Syberianum argali cum ore, que ab ipso exorta dicitur.

Nulla saepe alia vía quam diuturna & altè in veterâ consuetudine nigri, rubri olivariorum & Äthiopum, Americanorum et Mongolorum colores in futuras progenies perseverarunt multis, post eorum in alias orbis partes recessione, generationibus; nihilque generiter pellenti ad natum suum flavum colorem reducere potest quam longa permixtionum cum Europea varietate successio. Mirum sane est quid nigritarum varietas minus diuturnum corporis habitum constitutere possit quam rufa aut olivaria, seu, alio nomine, quam color qui caloriforum solis radiorum vi et influxu praecepit producitur. Qui enim ex olive cuprique colore parentibus natu sunt filii, paternam ab ipso ortu colorem exhibent; atvero in filiis nigritarum sex, octo vel etiam decem menses effluere solet antequam plena nigri pigmenti secretio fiat. Aliquando etiam nullo modo fit ista secrecio; unde igitur alborum nigritarum animalia? aliquando quoque per linea tangentium et partes intercurrentia secretio; unde mactulosorum nigritarum anomalia? Nobis hisper occurrit pauci rarique nigritarum in America casus, in quibus, vi severissimi morbi, totum nigrum pigmentum absorptum est et sublatum, et in ejus locum album pigmentum diffusum est; alii verbis, exempla aduersa hominis nigri in album subito mutati. Exem la hec profecto raro occurrit, sed si sūm ut patet quoniam sit absurdum plerasim humanarum stipiti aut specierum ex merâ in pelvis colore differentia deducere, contendereque, quod argumentum sic esse levissimum probatur, illusque nihil amplius esse quam corium inane, graviter asserere possumus.

4° Atvero probabile est plerasique insignitorum de quibus locuti sumus distinctionem et omnes feri subordinatas ex occasione occurrere, et ex moribido hereditariis que affectionibus procedere. Ingens recondite latus, sed activa cause in corpus si-

(1) Vide Phil. Trans., 1777, p. 45.

mul et mente vis et influxus, aliquo modo enique innotescit, ex factis quo sese nobis quotidiè offerunt. Videamus articulorum dolorem, plthusim, scrofulas, lepramque, in variis occasiōibus proposita, demeniam quoque et hypocondriacos affectus aquē frequenter. Inde infelix Albinosorum proles et universa alborum nigritarum progenies; inde hymenea quadruman familiariā statuta, et aliarum gigantea amplianda.

Solum tamen homo animal non est, in quo ejusmodi

formē et lineamentorum varietates occurrit; nequ

in quo, sive frequentis, sive in maximè extraordinariū et inusitatissimum modum occurrit.

Tota inter nigrite et Europi homini cranium differentia malo modo major est quam que intercedit inter fieri apri et domesticas suis cranium. Quicunque amborum imagines à Daubenton pietas habet, hoc sentire debet, ubi primus eas simul comparat. Illud quod Indie peculiaris est, nempe os cruris insigne longum, accuratam similitudinem inventi in sue Normanniæ, que tan altè stat in suis retrò cruribus, ut dorsum inclinatum ad caput lineatum efficiat, et, ut ejusdem directionis ipsum caput particeps factum est, rostrum parum à terra removetur.

In quibusdam profecto regionibus, sus in species degeneravit, que in singularitate longè excedunt in usitatisimis que apud gentem humanam invente sunt species. Quid longius distare potest quam bifurcata pes, et solida ungula? Sues tamen cum utroque invenientur. Varietas que solidam habet ungulam veteribus innotuit, nuncque adhuc in Hungariâ et Suetâ existit; inò vulgaris species ab Hispanis in insulan Cuba anno 1509 translata, in varietatem postea degeneravit, que ejus generis solidam habet ungulam, et enormis amplitudinis, non minùs quam semi-dodrantis in diametro.

Quā absurdum igitur est contendere humana genit in diversas varietates distinctionem est specierum plurimat profluere debuisse, dum fateri cogimur ejusdem generis, sed numerosiores inusitatoresque distinctiones ex una sola specie in ceteris animalibus exortis esse!

Nunc huic capituli finis imponendum. Sunt et alia magni momenti in naturalem hominis historiam inquisitionis puncta, sed operis hujus limites ea enumerare nos non sinunt. Materia in aliquo nostræ naturalis moralis historie pertem apud sacrum volumen non desunt. Completestissima, necnon et gratissimam hominem, ubique inveniri possit, descriptionem exhibet Biblia; dum ante ejus oculos explicat sublimissimas et influentissimas notiones ejus ad Creatorem relationis, alter et tremenda quam habet ipsi rationem reddendi obligationis; peccati et pravitatis remedii, et immortalis possessionis, que sacram ejus animam in superis regni manet. Ex hoc libro tantum, maximi momenti rerum, que morali suo charactere connexuntur, notitiam haurire potest, seque illis principiis instruere, que ad actionum suarum regulam, et totius entis sui gubernationem requiruntur. Ecce timo-

Domin⁹, ipsa est sapientia; et recedere à malo, intelligētia. Job, 28, 28.

CAPUT II MAMMÆ ET AVES MAMMÆ. BESTIÆ.

SECTIO PRIMA.

ANIMALIA DOMESTICA.

ELEPHANTUS.

Immans elephante, bestiarum sapientissima!

O verè sapiens, ten⁹ robore praeditus:

Quangū robustus, destructor non est!

De hoc extraordinario animali nulla usquam fit in Scripturâ sacra (1) mentio, nisi forsitan, ut existimat quidam, *Beheimoth* sit, de quo in libro Job. Illud tam nobis validè dubium videtur, ut videri potest in art. *Beheimoth*. In Machabæorum libris narratur quomodo elephanti uehantur in aice, quibus etiam vis in rabidum cum hoste certamen incitabantur. De ebore quoque, notissimo hoc ab elephanto munere, his in canoniciis libris distincta mentione fit, 5 Reg. 10, 22; 2 Parall. 21. His de causis locum in hoc opere invenire debet elephantus.

Elephantus nobilissimus est, sub omni respectu, in naturâ quadripedes; non mole suâ minùs quam obsequio et intelligentiâ conspicuus. Omnes interhistoricos convenit illud ab homine sagacissimum animal describere; si nostram tamen sagacitatem ejus ideam ab externâ facie sumeremus, exigua valde nobis de ejus intelligentia opinio foret. Prima fronte, spectator immanem carnis mox offert, que vix animata videtur. Immanis corporis moles callosa deplique pollo cooptera, ampla et deformis crura, que vix ad movendum formata dicata, exiles oculi, ingentes auriculae, longa proboscis, omnia hæc ipsi maxima stupiditas specimen afferunt. Sed nostra vox mox amboletus prejudicata opinio, si ad ejus historiam attendamus: nostra inde magis etiam crescat admiratio, ubi attendemus ad varias que ex tam informi conformatioe utilitas ipsi profluant.

Elephantus à septem ad quindecim pedes altus appetat. Quantcumque circa nobis sit ingens in animo animalis imaginem praeformandi, prius tamen immanis ejus bestiae aspectus admiratione semper nos movebit, et etiam aliquo modo ultra id quod conceperamus. Cùm innumeris animalibus uti assuerimus, vix aliquam magnitudinis ejus ideam habemus: mobilis enim carnis columna, quindecim pedibus alta, sic omnino differt ab omnibus que constanter sese nobis offerunt, ut oculis subiecti debeat antequam in animo concipiatur. Impossible igitur foret animalis hujus figura ideam solius descriptionis ope exhibere, que, esti ei sculptili ars presto foret, rem ipsam non nisi confusè representare. Generaliter observari

(1) Protestantes eum è canone Scripturarum eliant libros Machab., de quibus lugunt infra auct. noster. Ad heterodoxorum confutationem, vide Prolegom. ad Scripturam sacram in Cursu completo, vol. 1.

potest, frontem altam esse et etiam, ingentes validè et pendentes auriculas, exillisimos oculos, proboscidem, seu manum longam, corpus rotundum et plenum, dorsum in arcum curvatum, totumque animal pro altitudine contractum. Rotundi pedes in imâ parte; in quoque pede quinque planæ sunt cornes particulae, que digitorum extrema esse videntur, sed exterius non apparent. Depilis est pollis, vulneribus et cicatricibus concissa, quas densa membra et spinosos rubos transundo recipit. In extrema cauda crinum fasciculus sesquipes inest. Minor est femina musculo et anteriora inter crura pendet uber.

Ex omnibus quadrupedibus viadissimum est elephantus, simil et amplissimum, et tam in statu naturali nec feris nec formidandus. Lenis, pacificus, et fello acer, vi et potentia subiunquam abutitur, roboreque sua non nisi ad snam et communitatis protectionem nütur. Natura sua per desertum rarò solus adsett, sed sociabilis et amicus creatura videtur. Omnium annosissimum agnum autem, qui verò proprius aetate accedit agmen claudit. Juniores, invalidi, agricola centrum occupant, feminis vitulos sons deferentibus, eosque à casu, proboscidis ope protegentibus. Hunc ordinem in periculis tantum itineribus servant, vel cum victum suum in cultis terris querere capiunt; non tantâ curâ inter sylvas et solitudines iterfaciunt, non adeo tamen à se invicem separati et remoti sunt, quin sibi quisque requisitam open ferre possint. Identidem accidit ut unus vel duo post ceteros demorantur, et illi sunt contra quos venatorum ars et vires uniuersit; validè enim totum agmen lacessere periculoso foret. Insulanti subito concurrunt, falcatis dentibus percussum, proboscideisque arreptum, in aerem proiecunt, dein pedibus calentes, in partes communiantur. Atvero ita ferocius tantum ubi offenduntur, nec ullam personalem injuriam commitunt, ubi quietos eos paci patiuntur. Eos quoque injuriam esse memor novimus; et, ubi ab homine offensi fuere, omnem in futurum ulciscendi occasio nem querunt; illum proboscidibus à longè odorantur, quā festinantisimè vestigia ejus instant, et quamquā tardī videantur, eum breviattingere et destruere possunt.

In naturali suo statu elephantus juxta fluviorum ripas vivere, in profundissimis valibus degere, in umbriosisimis sylvis et locis aquosis astutum levare detestat. Ab aqua remoti vivere nequeunt, et antè potum aquam disturbant. Proboscidem aquā sepiam implant, sive ut ejus organi restum levant, sive ut ludendo, aquam fontis salientes instar, emittant.

Præcipuis eorum virtus vegetalium generis est; ab omni enim animalis cibi genere abhorrent. Ubi uni ex ipsis boni pabuli locis inventare contigerit, iste exterior convocat, convivique in partem invitat; sed copioso validè pabulo opus est, ut totius agminis necessitatibus subveniatur. Cùm largis suis et ponderosis pedibus alta, quicunque eunt, vestigia impriment, multa magis destruant quam devorant, ita ut supassimē mansiones mutare et ē regione ad alteram

migrare cogantur. Indi et nigris, quibus isti sump̄ graves sunt visitatores, omni ope eos amovere entituntur, magnos tumultus excitando, ingentesque circa suos cultos agros ignes ascendendo. Sed luce semper non prosumt; sepes elephanti sump̄ frangunt, totam messem destrunt, parvaque habitaacula dirunt. Ubi verò sibi satisficerē, omniaque in suā viā pedibus calcavere at vorare, tunc in sylvas eodem quo irruperant ordine recedunt.

Sic sunt animalis hujus, sub respectu sociali considerati mores; si vero illud sub individuali respectu consideremus, dotes ejus multò magis adhuc extraordinarie nobis apparebunt. Etsi specie externā validē informis, omnibus tamē in magnum perfectionis gradum sensibus perficitur, eosque ad multū mōres quam quilibet alijs quadrupes usus adlibere potest. Elephanti ut jam observatum est, exiles valde, pro immensi corporis mole, oculi sunt; sed licet primo aspectu cornu exilitas deformis esse videatur, si eos examini subiectamus, jam expressionis varietatem exhibere et variis quibus moveret affectus detegere nobis videbuntur. Eos ad dominum suum attento et amico vultu convertit, eum reflectere et deliberare dicat, utque passiones ejus sibi quaque mutuō lēntē succedunt, variū carum actus distinctè apparent. Non minus corporis habitus dignitate conspicuus est. Ingenissima sunt ejus auriculae, et asinī etiam, servatā proportione, maiores; denisse vulgo jacent, sed facilē in altum ferri et moveri possunt; iis quoque ad terges oculos, et a pulvere muscique, quibus alter offendit, protegendo utilū. Musicae delectari videtur, citōque musicū concentum moderari, ad numeros moveri, vocemque suam tympani et tuba sono jungere desicit. Ejus odoratus non modò exquisitus, sed et maximo gradu fidelem quibus hominē delectatur odoribus. Magna cura et volupitate carpit flores; illos singulos colligit, in fasciculum adunat odoreque delectari videtur. Aurei mali flōs gustus simul et odoratus sensu praecepit gratias apparet; arborem omnibz suis frondibus denudat, eas integras et ramos etiam ipsos devorat. Odoratissimā in pratī plantas raro vestitur, et in nemoribus ipsi coco, banana, palma, sagusque ceteris potiores sunt. Cū eorum surculi sint teneri, metuūta referti, non frondes et fructus tantum, sed et ipsos ramos, stipitem et totam plantam, usque ad radices, comedit.

Sed in tactū sensu praecepit extera bruta animalia et hominem ipsum forsitan supererat elephantis. In proboscide totum residet tactū organum, que huic animali instrumentum genus proprium est, quod ipsi manuæ usus omnes supplet. Proboscis proprie loquendo, nūl aliud est quod rostrum in magnam extensionem producunt, in modum calami perforatum, inque duo foramina seu narcs, porci instar, desinens. Elephanto quatuordecim pedibus alto proboscis est octo pedibus longa, quinque pedum cum dimidio ad os, ubi amplior est, ambitus habet; in totā longitudine perforata, sed ab uno fine ad alterum partita

est, ita ut, quanquam unicus exterius calamus apparat, in duos interius dividatur. Carnes ille calamus nervis et musculis componitur, propria subnigra coloris pelle, ut reliquum corpus, cooperis. In quamlibet partem moveri, produci vel contrahiri, demissi vel erigi potest, adeo flexibilis ut quocumque applicatum sibi corpus amplexetur, adeoque valida, ut ab ejus captu nihil extorqueri possit. In ejus manus vis adjumentum, parvula plura preminente, erucarum pedum instar, inferiori hujus instrumenti parti adhaerent, que, hand dubiè, tactū sensitabilitatem, simili et comprehensionis firmitatem juvent. Hujus proboscidis ope, quasi per calamum respirat, habet et odoratur elephantis; et in extremitate ejus parte recte supra narcs, pellis existat productio, quinque uncis longa, in modum digiti, que reverā ad omnes eosdem ac digitum usus additibz: nam cum reliqua extremitate proboscidis parte, varia ad nutum induere formas, et idecō ad minutissima quecum etiam accommodari potest. Hujus igitur ope, de terrā spinat colligere, fūns nodos solvere, partem apire, et etiam calamo scribere potens efficitur. Vidi ipsem, ait Aelianus, elephantum latinas litteras in tabulā scribent, servato perfectè ordine, ductore enjusque littere figuram ipsi tantum ostendente. Inter ea oculi erant studiosi in scripturam demissi, speciemque magni ingenii et eruditissimis exhibent. Accidit aliquid quod res major sit quam ut proboscide corrīpiat: tun̄ elephantis alia arte, non minus mirabilis quam quilibet a prioribus, utitur. Extremā proboscidis parte rei ejus extremitate facie applicata, spiritu haurit, siveque onus istud sublevat, retinetque, quantum hoc in casu suspensus illud retinere potest aer. Eo modo instrumentum istud plerisque vite usibus prodest; odoratus, tactū respirationisque organum est; animales non tantum utilitates et subsidia providit, sed ei quoque ad decus et protectionem inserviat.

Atamen, quanquam modo tam mirabilis proboscide sae sit instructus Elephantus, quod certus sua conformatio[n]is partes, motu gravis est et praesidio destitutus. Adeo breve est collum, ut vix caput vertere possit, in orbeque agi debeat ad tegendum hostem a tergo instantem. Qui eum hæc ex parte impunit ve[n]atores, eā viā communiter indignationis ejus vim effugient, insultusque suis renovandi tempos habent, dum sibi ille faciem obvertit. Crura quidem adeo non sunt inflexibilitas, rigidissima tamen sunt, nec absque difficultate inflectuntur. Ante crura quām retro longiora dicata; sed si melius, paulo breviora inveniuntur. Juncture quām flectuntur in medio, ut hominis genu, crure sunt; et proper ingens quod sustinentus, inleganter flectuntur. Ubi junior est, crura flectit, sive ad procumbendum, sive ad surgedendum; ubi verò senior, aut aegrotat, ad id humano indiget subsidio, idque adeo fit tam incommunum, ut recto situ dormire nolit. Pedes quibus ponderosa hæc instant, columnæ basim vix cruribus que sustinent latitorem, efficiunt. In quinque digitos dividuntur, pello

subter coopertos, quorum nullus oculus appetat, sed quadam tantummodo protuberantia, in modum unguiū, qui à tribus ad quinque numero variant. Variant quidem apparettes ungues, sed interni digiti identiter constanter remanent. Pedum planta pelle non crassā minūs et durā quam coru[m] instruitur, que ex toto pedum infimam partem cooperit.

Cateris Elephanti impedimenta addi possunt immanes isti falcati dentes qui ad mandibulam processu[m] nequunt, sed tantum ad tegendum arma sunt. Hi, simul atque senescit animal, adeo graves sunt, ut aliquando stabili sui parientes perforare, in eo foranies dentes istos sistere, seque ab eos sustinendi labore extirpare cogatur. Notissimum est quantam isti dentes amplitudinem obtineant; duo numerantur, ex superiori maxilla exoriente, sexque pedes in longitudinem aliquando superant. Exstirpatum quidam illos cornua magis quam animalis esse dentes, sed prætermissa eorum majora cum ossibus quam cum cornu similitudine, ex superiori maxilla sine illa controvertentia exoriri inventiū (1).

Aasseruntur quidam falcatos hos dentes eodem modo incident ad cervus cornua sua amittit; sed probabilissimum est, ex solidâ corum consistentiâ, ex eorum accidentibus defectibus, qui a tento detriti oruntur, eos infixos esse ut caterorum animalium dentes generaliter inveniuntur. Certum est eos ab elephante in doméstico status nunquam decidere; sed, donec in summo gradu incommodi fiant et onerosi, servantur.

Animal hoc æquè singulare est in ceteris conformatio[n]is sua partibus; labia atque lingua in ceteris ad respirandum, ad dirigendum potum cibumque prouident, sed in elephante ad tales usus prorsus sunt inconvenientia. Non cibum tantummodo proboscidis ope colligit, sed et cädem viā sibi providit aquam. Ubi foenum manducat, parvum ex eo manipulus proboscide caput, versatimque aliquipsum et conformatum instrumentum hujus ope, in os dirigit, ubi molari[b] magis dentibus mandat, quorum amplitudo animalis molli respondet: fasciculus hic, ubi manus est, deglutor, nec unquam remandatur, ut apud vacas et oves, quippe quod elephantes stomacho et intestini equo similior est. Ejus libidini modus æquè est extraordinarius. Ad hunc finem, immersa in aquam extremitate sua proboscide, ad se spiritum trahit quantum ad carnem ingentem hunc calamum implendum necessare est; tunc caput repletâ proboscide erigit, extremaque pars in conversâ, quasi totam ipsam proboscide absorbere intenderet, eam infra spiritus meatus ostium dimittit; quo in situ remanente proboscide aquæ plena, in eam ex altero fine validè insufflat aquamque in eā contentam in fauces compellit, quod per quas altè susurranti murmur fluere audire, quod augere compellit.

(1) In 5 Reg. 10, 18, clara designatur *magnus dens*; quod clara ostendit, sit D. Taylor, sensum istum, nempe dentem *magnum* vocē de qua agitur ab H[abacuc] 1:8 datum fuisse. Utinā Ezechiel locutione qua correctius eorum ad tegendum armorum naturam describit: *cornua dentium*.

perseverat donec totam aquam deorsum flatu dimisit. Ille libidini modus quosdam ad censendum induxit juniorum elephantum proboscide, non ore ubera matris sugere; quod tamen erroneum est.

Elephantī pelis non minus quam reliquum corpus conspicua est. Crinibus aut pilis, sicut in plerisque quadrupedibus cooperata non est, sed ferè nuda est. His et illic tamē paucæ setæ in corporis cicatricibus et rugis exorintur, rarissimaque in reliqua pelle apparent; sed generatilis pelis arida est, dura, rugataque, et annos arboris cortice, quam animalis peli similior; quoque anno densatur, et constanti hoc substantie additamento, morbum sub nomine *elephantiasis*, seu *arbores lepre* notissimum contrahit, cui morbo homo non minus ac elephantus sep̄ obnoxius est. Ad eum avertendum Indi pellē oleo inungunt, frequenter lavant, ut flexibilitym retineat. Morbi hujus in commis aliud additum, quod è maga[na] partium non callosarum sensibilitate nasci solet. His in partibus magnā copiā musca inhaerent, incessanterque animalis torquent. Cui malo ut medecut omni ope emititur elephanti; non caudā tantum et proboscide, iuxta naturalem modum, ad eas amovendas uitur, sed et sepius arboris rano, aut feni manipulo, eas feriendo expellit. Ubi verò id non succedit, lutum proboscide colligit, quo omnes sensibili[er] partes contegit. Visus est pluries in die eo modo se luto contegere, præcipue ab aqua recedit.

Non minus ipsi ac ipse cibus aqua necessaria est. In naturali statu fluviorum ripas raro relinquit, et in aqua ad ventrem usque sep̄ stat. In statu verò servitatis, Indi providendam ipsi necessarium aquam curant, eum maga[na] arte lavant eique omnem cibi non deesse facultatem suppeditant.

Mirum non est animal tot et tam varis commodis roboris, sagacitatis, et obsequi prædium, in humana seruitutē venisse. Videamus igitur elephantum ab omni hominum memorā, sive ad laborem, aut bellum, aut ostentationem luxuris exhibitum, ad augmentum orientalium principum gloriam, vel eorum imperium dilatandum.

Huc usq[ue] elephantum in naturali statu descripsiimus; nunc illum sub alio respectu considerare incipiūmus, ut in sylvis captum, et ad humānum arbitrium redactum. Nunc videbimus inoxiam hanc strenuam creaturam quasi ab humano genere documenta capientem; et ab hominibus in omnes bellū, cadi et exerciti artes instruitur. Videbimus nunc hoc semi-intelligentem animal in aciem bellū ductum, illisque tumultibus et illā dementiā attonitum, que adhuc augere compellit.

Elephantus Africae et Asiae nativus est; neque enim in Europā, neque in Americā inventus est. Feri Africæ incolæ, nemū robustam hanc creaturam in suis usus subpercere conuentur, felices sibi videntur, si ab ejus furore sese tuti fuerint. Olim quidem, dum Carthaginensium floruerit imperium, elephanti ad bella adhibiti sunt; sed hoc transitorius tantum humane potuisse in hac orbis parte radius fuit. Jam dudum de-

generes facti sunt Africae incole, et non nisi ex vastationibus suis noti sunt apud eos elephanti. Nulli tamen nostris temporibus elephanti in septentrionalibus Africae partibus occurunt, non unus quidem in hoc montis Atlantis latere inveniatur. Ultra vero fluvium Senegalim, et ita ad pedes promontorii Bonae Spei non minus ac in interiori regionis parte copiosè abundant. In hoc immenso terrarum tractu, copiosiores quam in alia illâ orbis parte esse videntur. Ibi hominem minus reverent, minus in sylvarum latibra recedunt, hominis impotentiam et ignorantiam eos sentire dicas, ejusque paros labores vastarum accidunt. Eodem superbo contemptu, quem ceteris animalibus ostendunt, illum prosequuntur, miserabilem parvam creaturam habent, quae sibi aperte resistere formulat.

Aterio, quanquam hec animalia in Africa magis abundant, in sola tamei Asia ingentissimi elephanti inventinatur et humano arbitrio subservientes facti sunt. Ingentissimus in Africa decem pedes in altitudinem non excedit, in Asia à decem ad quindecim alti sunt. Prò magnitudinis incremento, crescit pretium, et ubi quandam amplitudinis modum excedunt, ut geomorium, pretium eorum pro arbitrio quanti illud astimare placet, statutum.

Cum ars bellicæ paulum admodum in Asia proficit, pauci sunt Orientis principes qui sibi non habant, retinacutus tot elephantos quot possibile est; et in acie magiam in corum præsidio spem collocant. Ad eum finem eos feros in nativis suis sylvis capere et cœnare coguntur.

Elephantus, ubi dominus fuerit, lenissimus docilissimus fit omnium animalium. Mox affectu in eum qui subi intendit devinat, illi blanditur, obediens, ejusque voluntatis anteire videtur. Brevi tempore sibi facta signa intelligere incipit, variosque voces sonos; juventus vocis somum ab indignantib; vel approbantib; perficie distinguit, et ex hoc agit. In voce domini sui raro errat, cuius jussa attentes suscipit, sagaciterque, fessitanter, non tamen proproper perfricit. Motus eius omnes certi et constantes sunt, ejusque actus stature magnitudinem participare videntur, cùm graves, majestate pleni et tranquilli sint. Breve genua flexere, ascensorem suscipe docet, proposito iis blanditur quos novit, quos discernere jubet sabiat, elaque, quasi manu, partem oneris sui adjuvans attollit. Se stratis adorari patitur, inquit stratorum elegantiâ complacere sibi videtur. Velicula, bellica tormenta, naves mirabilis vel et constantia pertrahit, eoque delectatur, modo absque causa non ferriatur, et conatus suos dominus gratos habere videtur.

Elephantus dux in collo ordinariè sedet, virgâque ferrata ad eum regendum utitur, que aliquando in aeuleum, aliquando in uncum desinit. Hujus opus ad procedendum excitatur, ubi tardus vel inobediens est, sed generiter uno tantum verbo lenis ista creature mouetur, ubi præseruum duxi assuefacta est; quod sapere necesse est; tali enim suum aliquando affectu

dactorem prosequitur ut alteri obedire abeat, et accedit ut huc interierit, quando in sebito dementem rapto, dactorem occiderat.

Sed non tantummodo ad onera trahenda in bello præsidio sunt elephanti. In ordines sepi in Oriente adducuntur; et in periculosissem acie partibus debellare coguntur: ducentur enim, lorics in anteriori parte instructi, quadratamque quisque supra dorsum ferens turrem, que à quinque ad septem bellatores continet. Collo sedet dux, qui in densissimos ordines animal impedit, et ad eadem augendam excitat (1); quicunque fertur nulli furor eius obstat potest, immuni corporis mole ordines prostrerit, sibi resistentes in alium ventilar, vel sub pedibus obrutus eneat. Interēa qui dorso bestie incident tanquam ab excuso pugnant, jaecula sua vi dupliciti velocitati addito pondere, jacunt (2). Nil igitur formidandum magis aut invictum quam ejusmodi machina mortis viris, recentiorum temporum bellique artis prorsis rudibus. Elephantus sic instructus et ductus in media acie debacchans majorem tremorem inuenit quam iste etiam machine, que eminus destrunt, coque sepe funestiores quòd minus oculis apparet.

Elephantus magnitudini respondet robur; trahere enim similius potest quod sex equi mox nequerent, supra dorsum tria aut quatuor milia librarum onera deferre facile, supra solos falcatos dentes mille ferè sustinere potest. Estimari quoque potest virtus ejus ex motis velocitate, cum corporis mole comparata; passibus ordinariis tam celeriter quam equus leviter successans; ubi vero conatus est, tam celeriter moverat quam equus cursu incitatissimo abruptus. Uno die facilè millaria curva quinquaginta vel sexaginta percurrit, et ubi velementum concitatur, ferè duplo magis spatium. Et longissimum cursus ejus audiatur, vestigia quoque illius inseguile facile est, qua altè in terra impressa manent, et à quindecim ad octodecim uncias in diametrum habent.

CAMELUS.

Nativum, hujus ani nalis nomen in plerasque, sive recentes sive veteres linguis transiit. In Hebreo vocatur *genet*, ex verbo significante *rependerem, parere*, probabilitate ob ejus ad ulciscendum dispositio. *Ira camelii* apud Arabes in proverbiis transit, pro implacabili odio. Nullum est animal quod injuria diutius meminerit, et opportunitate uelut inopportunitate ardenter arripit; quod èo magis stupendum est quod leni sit et docili dispositione moratus, ubi duris tractationib; provocatus non est.

E Scripturis discimus camelos notabilem patriarcharum opum partem constituisse. Job primò tria militia, et post clapsos affl. omnis dies, sex milia camelorum fuerant. Arabes suas opes et possessiones

(1) Et elephanti ostenderint sanguinem uxæ et mori, ad acudos eos in prælum. 1 Mach. 6, 54.

(2) Sed et turres ligatae super eos firmas protengentes super singulas bestias, et super eas machinae, et super singulas viri virtutis trinitate duo, qui pugnant desuper, et Indus magister bestie. 1 Mach. 6, 57.

ex camelorum numero computant, et ubi de nobilis exæcius viri aut principis gloria et opibus, illi sunt, inquit, tot camelii, non vero tot aurei nummi. Madianitis et Amalekitis camelii innumerabiles erant, sicut areæ que jacet in littore maris, Jud. 7, 12; quorum plurimi vinculis aureis et aliis pretiosis splendidisque ornamenti adornabantur. Tanti flebat enim camelorum eura et propagatio, ut sub regno Davidis, particulari prefecti eorum dactoribus intendendi eura commissa fuerit. Nec absque speciali consilio Scriptura prefecti hujus originem exprimit: *Ismaelites erat, et consequenter hujus willissim quadruplices tractandi modum apprime callebat* (1).

Septem à zoologis camelii species distinguuntur, sed solidi Arabicus, vel Bactriana camelus in Scripturâ notus est. Hoc prima species distinguuntur quod unum tantum tuber, vel protuberantiam in dorso habeat. Generalis ejus statura, si à summo dorsi tubere ad terram metitur, sex ferè pedum cum dimidio est; sed à capitil vertice, ubi illud erectum tenet, non multò minus quam novem pedes sunt; caput tamen ita fert ordinariè camelus, ut pari ferè libella cum tuberis sit, vel paulo inferioris, cùm in generali corporis habitu valde diminissim collum tenet. Parvulum est caput, longissimum collum, forma corporis producta et nascientia, sublexilla crura, et canæ, que ad extream partem paululum spissa est, posteriorum crurum juncturas attingit. Latissimi sunt pedes, inque particularib; modum ungulati, cùm superior in duos lobos sint divisi, cùm euquus egestate pars longissima, durè flexibilique pello protegitur, quæ in omnem partem edente, ipsa bestia, modo prorsus facili et securè, per aridas, feridas, lapides, arenoas regiones, que mox ungulam urerent et destruerent, ita facere potest. Sed adsunt cruribus callositas; una in unquogeni geno, una in utrinque anteriori cruris internâ parte, in superiori juncturâ, et in internâ utrinque posteriori cruris parte, ad imum femur. In inferiori quoque pectoris parte ingens inest callositas, seu durum tuberculum, quod gradatim augebit, ob constantem hujus animalis in ea requiescedi, cùm jacet, consuetudinem.

Camelus inter animalia que ruminant numeratur, sed utrum ungulam plena dividat lis est adhuc adeo incerta; ut, etiam in Commentariis Parisiiniane academie, ad id, sub omni respectu adiquatam responsione non invenerimus. Pcs nunc in duos digitos dividunt, inq; etiam infra divisio est completa, ita ut inter animalia munda reputari posset; ac totam pedis longitudinem non attingit ista divisio, sed anteriorem tantum partem; nam retro divisus non est, et insuper, infra plantam, et ei adherentem globulum invenimus, sub quo ambulat camelus. In hoc igitur dubio rerum statu, auctoritate suâ declarat Moyes, Lev. 11, 4, camelii ungulam non esse divisam, quasi significare voluerit animal istud olim ab Israëlitis, Madianitis et ceteris Arabibus ex Abrahamo ortis, mundum reputatum, ab Israelitis non esse divisam.

(1) Paxton, *Illustrationes*, vol. 1, p. 407.

(2) Michaelis, *Leges Moys.*, vol. 5, p. 554.
(2) Apud Bochart., *Jerusalem.*, sec. 1, p. 12.
(3) *Iher ad Maroz.*, p. 158.

undique comprehensum videt: diurna lux, nocturna etiam tenebris horridior clariore sibi tantum misericordia et impotentia sue ideam suppeditat, sitisquam horrorem oculis detegit, cum ipsi immensam latè extendat abyssum, quā ab omnibus habitabilibus terre partibus separatur; quam quidem abyssum pertransire frusta concretur; fames enim, siti et iuens assutus eum occupant, si fortè quid ipsi desperationem inter et mortem temporis remaneat. Arabes tamen camelii cameli manducare, horreae hæc nature intervalla sperare, inò sibi vindicare diciderunt. Ipsi enim sunt asylum, ipsi secura requies, ipsi summanam libertatem servant. Atvero, nihil in usum hominū cedit, quin eo abutatur: liber idem, independens et etiam dives Arabs, neđum deserta sui libertatis munimenta habent, ea sceleribus polluit; ea traxit, ut ex viciniis nationibus aurum et servos propriat; illis uitare ad perpetranda hæc latrocinia, quibus heu! magis quam libertate fruuntur. Qui ad istud pristinæ genus apud Arabes addicetur, a teneris annis itinerum laboribus, insomnis, fami, siti, astibusque patendis assuevit; hoc consilio camelos instruit, educat et exercet; paucis a eorum ortu diebus, membra eorum ita flectit, ut terrā insident, hocque in situ eos sati gravibus oneribus gravat, que non removentur, nisi ut graviora succedant. Nendum eos ad arbitrium manducare, vel siti prementib; libere permittat, pastum præfinit, gradatimē longa itera facere cogit, diminuta pariter pabuli mensurā. Ubi jam adevererunt, ad cursum eos exercet, eorum studium equorum exemplo provocat, brevique acq̄ē acres, sed robustiores reddit. Tandem, ubi de eorum robore, velocitate, sobrietateque constat, illis imposito quidquid ad suum et ipsorum subsistentiam necessarium est, simul proficiunt, inexpectatus deserti fines attingit, primū obvium viatorem compilat, domos nulli conformitas deprudat, prædaque camelis onus, fogam, si quis vestigis instet, festinare cogitur. Tunc vero suas et camelorum explicat artes; unū ex levissimis insident, agmine ducens, simul nocti dieque iter facit, qui ferè ad manducandum bibendumque sistat, eoque modo trecentarum leucarum spatum int̄o octo dies facili traxit. Durante hoc itineris et laboris tempore, nunquam camelos onere levat, unam tantummodo requieti horam et pasto globulum quotidie concedit. Eo modo sep̄ currunt octo vel novem diebus, quin aquam invenient, ubi verò fortè stagnum non in procul jaicit, aquam semi-leucam abhinc odorantur. Situ cogente, gradum duplant, et quantum ad præteritum tempus, et ad idem futuri temporis spatum necesse est, unā vice bibunt; eos enim sepī iter plures heldomadas detinet, coromque usque ad itineris finem abstinentia perseverat.

Natura, inquit Bruce, camelum dotibus et qualitatibus ad officia quibus fungi debet instruxit; nullum aliud pabulum quād aridissimum cardus et nudissima spinas requirit usit iste quadrupes, caput, ut nullum pereat temporis momentum, ambulando in jinere manducat, quin sistat aut mora tantulum fa-

ciat. Cū ipsi datum fuerit immensas, ubi aqua penitus, deficit soliditudines peragre, regionesque quas rosæ cœli nunquam madefacta; datum est ei etiam ubi occurrit aqua aquæ copiam ita colligere, quā ad triginta dies in futurum prævidere possit. Ad continuandam verò tantam aquæ copiam magnas in ipso cisternas natura formavit, ex quibus, cum impleta fuerint, urgente siti, ad arbitrium haerit quantum sibi necesse est, et in stomachum effundit, quasi è forte ipso illo haurient (1).

Etsi quidem camelus ultionis aedē cupidus sit, ut anima ferat, et terribilissimo modo sentiat quæcumque sibi inferri potuerit iuaria, extraordinaria omnino tamen est ejus patientia. Primo nutu, genui flectit, ventre incutat, sequit hoc in situ corporis onerari sinit; altero nutu, surgit cum onere et ducore, qui dorso insidens voce simul et canto bestiam indicat.

In Turcarum imperio, Persia, Egypto, Arabia, Barbaria, et variis contiguous regionibus, omne mercium genus a camelis deferuntur; qui exportationis modulus, expeditissimus omnium, et minime sumptuosus est. Mercatores et alii viatores simili conveniunt et in catervam congregantur, ut Arabum aggressiones, latrociniæ devident; haec peregrinæ cunctio manus sepe numero summa majoraque camelorum quam hominum semper numero coalescat. Pro vii sūa quisque camelus onus habet; maiores à mille et ducentarum librarum onera, minores verò à sexentis ad septingentas libras deferunt. Asserit Burckhardtus camelum sister non posse, suis iter facientibus: ita quod gratissimus est Arabibus viator, qui è camelorum exilio et in eum rursus ascendit, quin eum colheit, huic enim graviter onerato molestum et laboriosum foret genia flectere; et, antequā rursus surgeret, agmen iam longè antecessisset. Juxta eundem scriptorem, erroneum est sentire camelum arenosis locis delectari. Verum est quidem, observat ille, camelum loca harū minus difficilè quam cetera animalia peragrat, sed ubicumque aliae sunt arenæ, sui ipsius et oneris pondus ejus quoque gradu defigit, ipsisque genit, et sepe sub onere edicti obrutus; hanc esse causam, at ille viator, cur camelii sceleti numero plurimi occurrit, ubi profundissima sunt arenæ. Asperum calculosumque deserti solum camelus gradissimum est (2).

Bactrianus camelus ex Arabicō vel dromedario distinguuntur, quid dico in dorso tubera gerat. Non ita numerosus est, et ad quarundam Asia partium fit res restringitur. Scorsum à dromedario, cuius, ut vidimus, mous est acerinus, Bactrianus camelus tardo et solemnī gradu procedit.

Ex his que nunc de animali hoc narrantur, proprietatem, pulchritudinemque plurimorum Scripturæ locorum, in quibus de eo mentio fit, aut ad illum alluditur, vide possumus.

(1) Itin., vol. 4, p. 596.

(2) Rees, Encyclop., art. Camelus; et Burckhardt, Itin. p. 445-622.

Fugitivos suis dies reputant, brevitateme vite humanae ritè estimans, exclamat Job: *Dies mei rectores fuerunt cursori; fugerunt, et non viderunt bonum. Pertransierunt quasi naves inflatae, sicut aquila volans ad escam;* Job. 9, 25.

Locus iste miserabiliter perplexus tenuit commentatores. Vox originalis in secundo versiculo litteraliter reddita est *naves abeh;* aut, si abeh pro velocitate sumatur, *naves velocitatis.* Syriaca versio habet, *hostiles naves;* Chaldaica, *naves exquisito fructu oneratae;* aliae, *naves bene instructae;* Vulgata, *naves poma portantes;* Parkhurstus, *naves ex pappo confecte;* et Good, *naves cum velis inflatis.* Satis magna est versionis diversitas (et multum augeri posset), ut dubium morat utrum illa ex ipsis genuinum sensum loci offaret. Nos ita esse negamus. Hie igitur ad dromedarium relationem esse putamus, quam prætermisere translatores, eo quod localis hanc noctitiam non haberent quā sola poetice imagines certe exhiberi possunt.

Uo asserat quid à scripto Scopriote probabiliter intendit esse poterit; Taylor verborum sensum sic commentator: *Dies mei velocius fugiunt quā currunt nuntius,* qui velocitatem suam excribit, ubi de magni momenti negotio missus est; *fugiunt, ut fugitius qui ab hoste fugit, ut servat vitam;* non *circumspiciunt, ut quid bonum vident;* transierunt *ut naves velocitatis, ut rutilor festinanter, volans ad predam recens lapsant.* Si gradationem attendamus, nuntium velociter invenimus, velocitatem adhuc fugitivum, naves fugitivo velociores, velocissimum omnium vultum. Nonne omnes istas similitudines ad res terræ restringere debentur, quas Job familiariorē fuisse natura videtur, consideratis ejus regione et poematis scēnā? *Naves fractum forent* velociores non sunt, quā naves quālibet alia re oneratae; et *hostiles naves* è conspectu fugere tam citi nequeunt; si verò supponi possit animal aliquod, vel yel animalium genus tropicæ et metaphorice vocari posse *navea* aut *naves;* *cursumque, minimum vel fugitivum* velocitate superare, tunc illustrari potest locus, adhuc tropicæ hæc locutione. Animalistud in dromedario querere ficebit, qui Job notissimus erat, vocque abeh describi potest, si hujus vocis sensu sit, ut ex radicali sensu esse videatur, *inflatus dromedarius,* intentio tuberibus que in dorso ejus eminent.

In confirmatione ingenioso conjecturae suscitatur, B. Taylor sequentem ex honesto Sandy's locum citat. Peregri cunctio manus, nunc congregata, mille equis, mulis, asinisque constabat, et quingonta camelis. Ille sunt Arabicæ *naves,* maria eorum deserta sunt, creatura onera creata, etc. (1) Clarè tamen non appetit in his exceptis, esti id inde colligi possit, camelum vocari Arabicæ *naven;* sed nobis succurrat D. Bruce, dicens: Quod pastorum facultatem præbet longa labiōssaque per Africam itinera percendi, camelus est, emphaticè ab Arabibus dictus desertorum *natis.* Ille ad hoc ipsum creatus fuisse videtur, etc., etc. (2) Ista igitur emissia idea, et magnâ ex parte Sandy et Bruce

(1) Itin. p. 101.

(2) Fragm. ad Calmet., n. 122.

(3) Juxta Anglicam Biblā; in Vulgātā nihil ejusmodi occurrit, idem de sequenti Esth. textu citato, in quo vox redita Anglice *dromedarius*, veritudo veredarius.

confirmata, adhuc amplius confirmatur notitia de metaphoricarum istarum navium velocitate que in Morganii historiā Algeri occurrit (1). Statuit ab illo scriptore dromedarium, in Barbariā vocatum *aashare,* una nocte et per planam regionem tantum trajectum esse spatium, quantum equus vulgaris noctibus decem trahere posset. Asserunt Arabes ipsi pro minimo esse ut rapidum illum gradum, qui est citalissimi successoris, viginti quatuor horas teneat, quin minima fatigatio aut ase reliqui desiderii signa ostendat; deglitutis uno vel duobus ejusdem pasta hordeacea farinā cum modice siccarum palmarum pulveri subacte globulis, et aque vel camelini lactic viso, indefatigatum hoc animal tam integrum esse videri, quan ubi primum profectum est, paratunque esse ad currendum eodem vix credibili modo totidem amplius horas, siue ab uno Africanorum desertorum fine ad alterum; dummodò ductor insomnis et omni alio refectori generē desitutus remaneat possit.

Dum Algeriā staret D. Morgan, conducti cejusdam sermones particeps fuit, in quo unus ex istis *aashare* contra quodam ex levissimis equis punicis excurrat, qui in totā Neā inventantur, qua optimos ejus generis equos ex vero Libycō generē habere reputatur, vertagi formam exhibentes, et struthionem aliquando insectantes. Lectori, nostro sensu, non ingratis faciemus, si sequentibus his paginis hujus narrationem transferamus.

Quasi cursores cursum corripimus, et primo impetu plerique ex nobis optimis equis utentes gradum sat bene tenerunt; sed nostri fono vescentes equi brevi defecere: plures ex Libycis Numidicisque cursoribus gradum tenuerunt, donec nos, qui adhuc cursu citatissimo ferebamur, eos amplius discernere nequivimus, et tunc cursum sisterunt, ut reduces nobis narravere. Postquam ferè semihoram ab oculis evanuerat dromedarius, nobis tunc rursus apparuit, ad nos stupendā velocitate avolans; postque paucissima temporis momenta inter nos erat, prorsusque integer videbatur; dum contra equi et jumenta toti in spumis essent, vixque spiritum traherent, et ipsi etiam juniorum principes cursu leves vertagi, qui toto tempore gradum tenerunt, quique vix ad nos reversi sunt, cum jacente palpantes, quasi jam expiraturi fuisse (2).

Hac quoque ostendunt quā proprio sensu hoc animal à Prophetā vocatum fuerit *velox dromedarius* (Jer. 5, 25) (3), quāmque prudenter egreditur Estheris emissarii, cùm ad defensandas litteras suas ad remotas imperii Persici provincias animal istud elegerunt. Esth. 8, 10.

Ex modo citato scriptore discimus Arabes dromedarios suos lori coriaci op̄e regere, quod per for-

men, in bestie ipso naso ad id effectum, deducitur. Nonne hoc illustrat hanc 4 Reg. 19, 28, locutionem: *Ponam itaque circulum in naribus tuis, et canum in labiis tuis, et reducam te in viam per quam venisti?* Hoc enim denotat quam alta fuerit Assyriorum humiliatio et fuga eorum celeritas.

Locus siter, quem illustrandum fore patet D. Taylor, si vox *aashare* veloci dromedario applicetur, occurrit Prov. 6, 10, 11: *Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum consers manus, ut dormias: et veniet ibi quasi viator egestas, et pauperes quasi vir armatus.*

Poëses Hebreæ ingenium diuidit a viro armato, vel clypeato, ut ad marginem legitur (1), diversum requireret in oppositione ad vistrom vel velocem munitum, in phrasii precedentibus. Evidenter patet scriptorius autum esse exprimere quam rapidè velociterque accedat egestas; itaque loco viatoris legerem possumus cursorum aut velocem munitum, virum expeditem. Sed hic nobis res cum viro armato est. Porro, voces *ish magen*, nulli usurparunt ad designandum virum armatum, vel clypeatum, ut redditum litteralem volent quidam; sed paraphrases Chaldeæ eas vertit *gabra cishera*, vel potius *ci-asheha*, velox a *aashare*, vel *aashare insidens*; id est, *aashare equitanus*, ut respondetur ad cursorum, in precedentibus phrasii. Sic igitur incutiebat libi habebimus velocitatis augmentum, ut evidenter postulat locus de quo nunc agitur. Septuaginta verbum *velocom cursorum*, unde patet eos nihil novis de clypeato hoc viro, qui sperandus sanè non esset tam liberè cursorus, cum clypeo impeditus foret, quām qui clypeum non habetur. Clypeus est ad tegendum: si dictum fuisset *ensis*, designare pōnūset pōtestatem et aggresionem; sed interpres nostri, hinc formidantes, ambiguum vocem *armatum* usurparunt. Sensus igitur loci, iuxta principia supra suggesta, sic stabit: *Egestas veniet tibi tam velociter quam cursor, et pauperes tam festinanter et rapidè quam (antagonista), vel aashare insidens aut clypeatus.* (2)

Hic in sublimi prophœtiâ, ubi predicti propheti ingens augmentum et fluentissimum regni Messie statum, conversis et undique accidentibus gentilibus, felicem hanc et gloriosum concursum ingenti camelorum congregatorum agnimi comparat: *Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian et Ephra.* Quid homines, non verbis irrationalia animalia, hic intendantur, patet ex his verbis: *Omnès Sabá ventient, tandem Dominus annuntiantes*, Isa. 40, 6. Hic figurâ utendo propheta in animo forsan haberet potius hieroglyphicam *Ægyptiorum* scripturam, in quâ camelus erat hominis signum et figura; et, si ita sit, præterquam id apprimè Hebreæ poëses ingenio congruat, intelligere poterimus quām propriè et accuratè in illustrissimâ hac prophœtiâ introducatur. Quidam pli scriptores ad Christum ipsum prophetam referunt, camque impleri cœpsisse putant, cum Magi, ex ipsi locis, de quibus propheta loquitur, venientes, reçēno natum Salvatorem adoraverunt, eique obtulerunt munera, aurum,

(1) Cap. 24, 54.

(2) *Fragm. ad Calmet.*, n. 475.

thus et myrrum, S. Matth. 2, 11. Sed Madian et alii de quibus propheta loci, ad meridiem Judæa stant, dām ē contra expressis verbis dicit evangelista Magos ab Oriente venisse; ex quo non minus quām ex ipsorum nomine *Magi*, seu *viri sapientes*, clare probatur nativitatem eorum regionem et domicili locum fuisse Persidem.

*Camelum per foramen acis transire apud antiquissimas gentes proverbiales locutio erat, difficultatem exprimere, quam nec arcu nec humana potestas superaret. Et ut Dominus noster non dignatus in suo ad discipulos sermonem, ut indicaret quam difficillimum sit homini diviti omnia dimittere pro Dei et veritatis causa, bonumque salutis obtainere. Et iterum dico vobis: *Facilius est camelum per foramen acis transire, quam divisionem intrare in regnum celorum**, S. Matth. 19, 24. Plurimi existimant interpres hic ad camelum non aliudi, sed ad rudenter quo anchora navi attigerat, et loco camel, legunt camel, ex quo vox nostra *cable, rudes*, defovere supponuntur. Definiri nequit quis horum anteponendus sit, multique non infime note interpres utrumque sensum adoptaverunt. Prior tamen generaliter vocis esse significatio habetur. Talmudicus quoque scriptoribus simile est proverbiū quodcum qui perficiendis sibi proponeat rem impossibilem, quod his verbis exprimit: *Tu forsitan ab arce Pombolidā es, ubi elephantum per acis foramen emitunt.* Aliud Hebreum adagium, ex quo dictiussimum Buxtorf, strictum ad hoc similitudinem fert: *Nec aureum palmam ostendunt, neque elephantum, qui per foramen acis transit.* Proverbios illarum locutiones ad id tendebant, si rem difficillimam vel super humanam vim et captum, exprimerent, nosterque Salvator loco elephantum camelum, quasi Judeis magis notum, sumpsit.

Stricta tamen analogia, rudenter inter et sicutum quod per acis foramen transire solet, sicut scriptor ex quo haec sumpsimus, inducit nos ad ampliendum posteriorum sensum. Pervocem Hebreacum *gomeł*, et Græcam *άσπις*, Syri, Hellenistæ, Judei et Arabici omnes nauticum rudenter intellexerunt; indequæ Assyri Arabesque vocem sic interpretandam esso in proverbio de quo nunc contendunt. Talmudici scriptores quoque simili haec adagium, à dictissimo Buxtorf citatim: *Migratio animi ex corpore difficultis est, ut per acutum foramen rudenter transire.*

Aquid S. Matth. 25, 24, altera occurrit proverbiales locutio: *Colentes culicem, camelum autem glutientes.* Ille ad morem aliquidque qui gentiles inter et paganos prævaluerunt lignorum colandi, ex quo bibant, ut ista ejercentur insecta, quæ ita in australibus regionibus pullulant, indequæ in vinaria vase facilè deidentur. Quidam interpres camelum ex hoc loco excludendum eviperant, existimantes Salvatorem nostrum tam immanem animal ex illo insecto coniungere non posuisse; intelligentiam igitur proponere majoris speciei muscas. Conjecturalis tamen haec emendatio admittenda non est, qua veteribus versionibus omnino stare nequit. Expressio sumi debet hyperbolice, ut sit antith-

sis quām strictissima, duse res quām oppositissima eliguntur, exilissimum nempe insectum, et amplissima bestia. Hic ipsa antithesis Judaici Græcique scriptores utebantur, ut ex Weistein patet (1).

EQUUS.

Nunquaque tu equum metallo instruxisti? Numquid colum eum tonitrui fulgere induisti? Numquid ei destinasti ut quasi sugitum truheret? Terribilis est gloria nrae eius. In campis saltit et exultat, strepentes in hostes audacter incedit; ridet ad pavorem, nec tremit; nec à gladio se avertit. Contra ipsum sonat pharetra, nitens hasta et clypeus. Rabidus et furens sorbet terram, impatiensque fit, ubi sonat buccina. Ipsi inter buccinas exclamat: Vah! Et à procid oclaudat bellum, tonitru (strepitum) ducus et plaudent murmur. (Job. 59, versio doctoris Good.)

Vivida haec et inimitabilis equi descriptio divinitus inspirato scriptore digna est, sed ut dijudicare possimus quām sit accurata, illum non modo in passus et stabulis, ubi ad homine cohobetur, sed in vastis his et immensis æquoribus considerandus est, ubi primū ortus est, ubi nullo impedimento pererrat, et in onnes nature luxuriantis varios modos luxuriarum; in ipsa quoque bellicæ acie, ubi nativus ipsius ardor et virtus foris prodeunt, et in actu, armorum strepitu et clangore buccinarm, moventur.

Equus universè pulcherrimus omnium quadrupedum habetur; nobilis eus corporis statuta, lenis cutis nitor, gratiæ motuum facilias, formæque perfectæ symetria docuerunt nos illum primum omnium habere et perfectissimâ formâ donatum. Attamen, quod sat extraordinarium est, si internè considereretur, ab humana structura magis quām alijs quibus quadrupedes absimilis inveniatur. Ut simius ad nos propius quadam internam conformatioem accedit, ita remissimus est equus (2), unde insigniter probatur esse posse pulchritudinis oppositiones, nonnemque gratiam non ad eundem typum, referendum (3).

Definiri nequit quæ regione ortus venerit equus. Ab Oriente tamen ortum esse probabilissimum videatur, quippe quod frigida colli temperatio constitutioem eum non ita juvat; et etiam pulcherrimi, generosissimi, velocissimi et laboris patientissimi ex totius orbis equis, in Arabia et Persia inveniuntur.

Animalium istorum incredibilis est velocitas, vivissimissimum in sacris Scripturis figuris locum dedi. Sic Isaia terribiliter describens devastationem quam passura erat terra Iuda ab Assyriorum exercitus: quorum equi ex genere Persico probubiliter erant, multum cum vi et gratia eorum stupende veloces quadrigaram motus exprimit: *Rota eum (erunt) quasi impetus tempestatis*, cap. 5, 28; sicutque Jer. quoque: *Ecce quasi nubes ascendet, et quasi tempestas currus eus: velociiores aquilis equi eus*, cap. 4, 13. Propheta Habam-

(1) Bloomfield, *Reccens. synopt. annotat. sacræ*, in loco.

(2) *Hist. nat. Daubenton*, lib. 8, p. 497.

(3) Goldsmith, *Anim. nat.*

ecue, eamdem equi qualitatem describens, altera, sed aquæ insigni figurâ utilit: *Leviotes pardis equi ejus, et velociores lupi vespertini; et diffundentur equites ejus: equites namque ejus de longe venient, volabunt quasi aquila festinans ad comedendum*, cap. 1, 8 (1).

In remotissimo historie sue avo, celeberrima erat Ægyptius proper surorum equorum genus, ut Exod. 14, 9, novimus; eaque fuisse videtur subsequentibus aëris Ægyptiorum equorum excellentiæ, ut Israelitis denuntiat Isaias propheta, qui, ingruente periculo, spem suam in Ægypti opibus constituturi erant: *Ægyptius homo, et non Deus: et equi eorum caro, et non spiritus*, cap. 31, 3.

Antiquis atavis rari erant equi apud Hebreos. Patriarchi nulli erant, et post ab Ægypto exitum prohibutum est ne eorum rex sibi multiplicaret equos, Deut. 17, 16. Ut ab Ægypto generaliter equi deducuntur, nos Deus prohibuit, 1° ne tale ipsis cum Ægypto commercium ageretur, quod ipsis in idolum cultum inducere posset; 2° ne populus in ritu instructis equibus quasi certa forent securitas confideret, si que in promissum Dei auxilium et protectionem sperare desineret; 3° ne equitum ope imperium summum extenderent, sicutque inter circumjectas idololatras gentes diffunderentur, et eo modo temporum processu, distinctus separatusque populus jam non forent, quem eos esse Deum volebar, cum alter propheta que ad Messiam intendebant debitum plenamque impletione habuisse nosci requiredit.

Judicium tempore, equi et bellicæ quadrigæ erant apud Chananeos, nulla verò Israëlitis: unde generaliter timidores erant quām ut in campos descendere auderent, satis habentes sibi montosus regionis partes occidere. Saïle verò regnante, equorum educandorum cura in Arabia introducta nondim fuisse videtur, quippe quod in bello cum pluribus Arabicis nationibus, Israëlite predam retulerunt camelos, oves, asinos, sed nondim equos. Salomon primus apud Hebrewros equestres copias instituit; qui equitus, si cum eo qui num usnali est compararet, numero ingentissimus erit; 5 Reg. 10, 25. Ille etiam in Ægypti equis pro corone lucro negotiatus est, 2 Paral. 9, 28.

Evidenter patet ex Jud. 5, 2, Isa. 5, 28, et Amos. 6, 12, de more apud veteres non fuisse equis soleas induere, ut nunc fit. Idcirco ungula vis, firmatas et soliditas longè pluris apud ipsis quām apud nos fierint, una ex precipuis pulchri equi dotibus reputatur. Ultimus ex supra citatis locis à sequenti observatione lucem accipere potest: prædicant Arabes gîvorum equorum pedum firmitatem, juxta Arabicum quoddam adagium, quo significatur, si equestris turba per calculos regionem iter faciat, gîvus equos pebus suis calculos fracturos: que opinio experientie stare videatur; in monte enim Atlante, in quibusdam Susiana partibus, et in omnibus asperis calculosis tractibus, gîvi equi multò numerosiores quām alio quolibet colore tincti occurrunt; quorum pedes adeo

(1) Paxton, *Illustr.*, vol. 1, p. 419.

duri sunt, ut eos duorum dierum viam tenere noverint per calculos Atlantis calles, incalceatos, et vias currere mobilius fractisque calculis et balisticis rubibus constrictas (1).

Legimus apud Zach. 6, 4, 5, quatuor quadrigas egredi de modo duorum aereorum montium. In quadriga prima equi rufi, et in quadriga secunda equi nigri, et in quadriga tertia equi albi, et in quadriga quartâ (2) horridi et badii equi. Quatuor haec quadrigae interpretibus esse vires sunt magna quatuor regna Chaldeorum, Persarum, Graecorum et Romanorum, qui successivè Dei misericordie et justitiae consilia executi sunt; variisque equorum colores, variis regnumorum horum characteres. Sed D. Greenfield eas probabilitas de angelis intelligit, qui Del nuntiū et ministri sunt, Dominique currus (Ps. 67, 18) vocantur, per quos providentiale suam voluntatem in terris perficiunt. Equi rufi bellum denotant, nigri famem et pestem, albi iudiciorum amotionem, horridi verò varia ira et misericordia dispensatio. Comp. Apoc. 6, 2-8.

Nominem fugit equos à paginis gentibus soli solise lumini consecratos fuisse: quod numen currū à pulcherrimis velociissimisque mundi equis tracto insidens, sieque quotidie viam suam ab oriente ad occidentem agens, ut terre lumen largiretur, representabatur.

Idololatricus iste mos Judeanum inficerat; mentio enim fit, 4 Reg. 25, 11, eorum qui à regibus Iuda soli vel solis lumini dono dato fuerant.

ASINUS.

Tardus asinus, gravi corporis firmitate prædictus, quem in latè patentibus artis puerorum turbas persequeruntur; frustra latus ejus impetu baculi itaque franguntur; sua fluctuantem segetem tandem, campumque devastat; sua cum debilitus resonat icibus, ipsa immotus, loco tamen stat; rix, pueris conantibus, ab agro cedit, Vixque, saturatus ficti, gradum tandem accelerat.

(Ibid., lib. 11, v. 557.)

Duae animalia hujus varietates à naturalistis describuntur, feras seu onager, et domesticus asinus. Priore ad tempus praetermissum, ad posteriorem attendimus. Nomen quo generaliter insignitor in Scripturâ chemor est, à verbo cuius sensus est distractare, ordinem pervertire, probabiliter sic vocatur quòd, ubi irà vel libidine moveretur, in modum insutus turbulentus apparuit. Asinus domesticus notus est quām ut formam ejus et apparentiam describere necesse sit. Nostandum tamen est illum in regionibus orientalibus majorum esse et sub omni respectu conspicuum longè magis, tantique fieri, ut equo in multis domesticis usibus anteponatur. Numerantur asini inter ea quibus Abrahami, Jacobi, Jobique constabant opes, Gen. 12, 16; 50, 45; Job. 42, 12; atque Ana, Hories principes, sùa indignum dignitate non habuit asinos patris sui Sebeon pascente, Gen. 36, 24. Regnante Davide, tanti siebant ut Gadias Meronathites, principes Israëlitici, super asinorum genus prepositus fuerit, 4 Pa-

(1) Jakson, *Marocana relatio*, p. 76, in-4°.
(2) Vulgata habet hic: *Equi varii et fortis.*

ral. 27, 50. Super asinum ascendere, in diebus Iudicum, dignitas insigne erat, quod probabilitas sibi vindicare vulgus non presumebat. Illud evidenter patet ex brevi quam dat divino afflato ductus historicus notitiam de dignitate et opibus Jair Galadites, qui fuit unus ex iudicibus: *Habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum, et principes triginta civitatum, que ex nomine ejus sunt appellatae Hawoth-Jair, usque in presentem diem, Jud. 10, 5, 4; Abdon, Pharonithones, alter ex iudicibus, habuit quadrigam filios, et triginta ex eis nepotes, ascenderentes super septuaginta pullos asinarum, Jud. 12, 14.* In plurimis excitatius locis observandum est mentionem fieri de particulari quodam domestici asini genere, aton, cuius valor, si ex circumstantiis in quibus illud generaliter collocatum invenimus, rectè judicari possit, vulgaris specie pretium longè excedit.

Ratione consentaneum est supponere mores et consuetudines electarum tribuum mutationem subiisse quod tempore respublica in monachiam transit, fascinantes aule voluptates solitum sum influxum exercere incepisse; nunc usque tamen locum sum in magnatum servito retinuit asinus. Miphiboseth, Satié nepos, asino sedebat, sicut et ipse Achitophel, primus Davidis minister, clarissimumque hujus temporis regis consiliarius. Imò, sub ipso Joram, Achan filii, regno, hoc animal in sū servitum adhuc requiebat divites ex Israelitis: *Somamitis, alti generis mulier, stravit asinam suam et iuvit ad montem Carmel*, ubi Eliseus habitat, ut filii sub mortem prophete annuntiaret, opemque ab eo peteret, 4 Reg. 4, 8, 24.

Ubi verò eorum numerus in Iudea crevit, et qui primum dignitatis et moris gradum obtinebant, pompa et ostentationis studiosi facti sunt, nobilitoris elegantissimorum animalium motus velocibus, sed minus expeditus asini motibus prevaluerunt. Quæ natutio, ut id ratione supponere non repugnat, à Salomonis in regnum accessione ortum habere cepit; dives enim et splendidus princeps numerosus pulcherimorum eorum, quos Ægyptus et Arabia præbente posse, gregem proletariarum collegit. Res est certissima: quid nempe, postquam è diuturna sua Babylonis captivitate Iudei reversi fuerunt, principes et, qui cultu eleganter indulgerunt, plerique equi muliere insidente: asinus vero in inferiori ordinis populi tantum partem eccecidit, moxque in publico (1) hinc animali insidens apparere, signum fuit paupertatis et generis ignobilis. Quod autem ad istam Iudeicæ populi morum mutationem non attenderunt quidam magni nominis commentatores, obvium S. Matth. 21, 4, 5, sensu insectari asini sunt, quo in loco describit Salvatorem nostrum Jerusalēm ingredientem, asino insidente: quæ circumstantia hic, ut et in propheti (Zach. 9, 9) in signum et argumentum dulcis ejus et humilis animi exhibetur. Ipsi tamen, ad mores remotissimorum tantum reipublica temporum intendentis, circumstantiam, de qua agitur, talen esse reputarunt, ut, juxta

(1) Paxton, *Illustr.*, vol. 1, p. 450.

populi sentiendi modum, magnum in ipsis characterem decus reflecteret.

Cum asinus sit ex immundis animalibus, quibus vesci Mosica lex prohibebat, hic 4 Reg. 6, 25, locus paululum fit impeditus: *Foetaque est famæ magna in Samariâ, donec venundaretur caput asini octoginta argentea.* Non tanta foret intelligentia loci istius difficultas, si nobis notum non esset, quantumvis remissi forent Iudei in materia morum, nullum tamen laborum dolorumque genus aut modum eos induxisse ad infringendas ceremoniales legi prescriptiones, et præcepit quæ ad eibis attinabantur. Recentissimus Calmetti editor satius accuratè, nostro sensu, locum istum interpretatus est.

In 4 Reg. 16, 20, in Biblio nostris legitimus: *Tulit itaque Isaï asinum plenum panibus; ubi vox plenus ab interpretibus addita est; textus enim nativus fert asinus panis, significative, ut conjicit D. Taylor, non animal quoddam, sed vas panis plenum, modum mensura receptum, vel acervum. Septuaginta vertunt γένεσις panis. Si nobis occurrit apud Graecum poetam Sosium: *Illi ter in unius dicti spatio manducant, magnos tres asinos panis;* quod intelligit Casaubon de onere trium asinorum, dum è contra significat id quod in tribus viae speciei asinus dicti continetur (1). Dubitate quoque possumus utrum Abigail, 4 Reg. 25, 18, revera onera asini quadropedibus imposuerit sua ad Davidem dona; textus enim nativus hic est: *Ipsa talit ducentos panes...* et posui eos super ipsos asinos; quod aliiquid ab asinis animalibus diversum indicat; tunc enim legeretur, ut in nostra versione: *Ipsa posuit eos super asinos.* Præterea locus est, Exod. 8, 14, in quo interpres nostri per, *congregavit*, reddiderunt quod in textu originali est, *asinos asinos*: *Congregaveruntque eis (ranas) in immensos aggers, asinos asinos, id est, plurimas ex mensura dicta asinus;* siue Samson ait de profligatis à se hostibus: *Acervus ascri; asinus asini.* Nunc igitur si vocem nostram Anglicam pile, acervum sumamus hanc mensuram indicare, non attenuantes tamen accuratè definire, ad id dicendum, ut sanctus Iesse misse ad Saülēm acervum panis; Abigail panem sum, vinum, frumentum, uvas et fucus in acervos posuisse; Ægyptios ranas foetidas in acervos congregavisse; Samsonis hostis in acervis jacuisse. His in versionibus nihil sane confortum, vel natura oppositum occurrit. Sese igitur eo modo à culpa eximant Iudei locum de quo num agitur vertentes non *caput asini*, sed *summam mensuram* aut modi; nam in textu originali litteræ sunt prorsus eadem. Sed quid de capite nobis fieri? inquirit D. Taylor, et ingeniosè addit verbum rash, quod hic *caput* vertitur, significare totalem integratam, totum, ut Ps. 138, 17 (juxta Hebr.):*

Quām preiōse cogitatione tua, Deus! quanta earum (1) D. Relandus ostendit multis argumentis paganos nomen, asinus, dare solitos cuidam lagena specie, quæ duas asinas habebat, probabiliter quid longe essent dæc haec asina, et ad asini aures similitudinem quamdam haberent. Eam finisse causam existimat ille, cur dixerint veteres Silenus, Bacchi servum, super asinum devectum fuisse. Dissert. ult. de Inscript. numeror. Samar.

s. s. 111.

summa! (totum, integratas.) Exod. 30, 12: *Quando tulitis summam filiorum Israel, etc., etc.* Ilis inter se compitis ideis, loci sensus sic efficitur: Adeò graviter premebat famæ, ut *summa ascri*, id est, *panis, seu integer panis acerus venundaretur octoginta argenteis.* Fatendum est tamen hic in textu originali panis mentionem non fieri, itaque cō magis indefinita manet quam panis quantitatim vox *acerus* hic indicet (1).

In ritualibus legibus prohibitus erat ne Iudei in bove simul et asino ararent, Deut. 22, 13. Generalis est opinio quid variorum speciem in seminibus generibusque, etc., mixture ad superstitiones fines apud paganos furent, et hec causa est cur à Moysè prohibeantur. Probabilius tamen est physicam fuisse legis hojas rationem. Ritè enim simul consociari nequeunt due varie speciei bestiz, nec ita liberent vehiculum vel atrarum trahunt; et apprimè novit villicus quisque maximè facere ad pecorum commodum, si, quæ sibi invicem clara sunt, simul conscientur. Illud frequenter observari potest in quodam pecorum genere, quæ sub hoc respectu verè *conjugata* reputantur. Ceterum, sicut doctor A. Clarke (2), post D. Clericum, probabilissimum est generaliter intentum à Moysi finem fuisse, impropias in civili simili et religiosa vita conjugationes prohibere. Ad hoc intendere S. Paulus evidenter videtur, 2 Corinth. 6, 14: *Nolite jugum ducere cum infidelibus;* quo prohiberi intelligentem est omnibus christianis inter et infideles sive in sociali, sive in matrimoniali, sive in religiosa vita commercium. Ut hujus legis legitimum sensum edocentur Iudei varia precepta ad impropias et heterogeneas conjunctiones attinuenda in eorum lege intermixta sunt; ita ut ea somper in civili et domesticâ vita oculis habere possent.

Sunt et alia sacrarum Scripturarum loca in quibus ad laboriosum hoc et patiens animal intenditur, sed ad ea advertere necesse nobis non est. Hunc tamen ex exquisitissimo professoris Paxtonis opere sciuntur.

Non minùs conspicuus est asinus ob ipsi onera sustinendi inditam facultatem, quām propter patientiam et tranquillitatem quam ostentat, ubi nimis onere opprimitur. Ut camelus, quietè sensu gravissimis oneribus submittit, ea tranquillè defert quod usque ultra procedere nequit; et, ubi vires deficient, nedum resistat, aut ab opprimit onere se exculcat, ipse equo animo in terram procumbit, et sub onere requiescit, vires suas sibi oblato pabulo reficit, et deinde, voce magistris, in viam procedit. Ad hunc utilis iustus animalis characterem alludit evidenter moriens patriarcha, cum, divinitatis afflatus, Issacharis et posteriorum eius sortem prænuntiat: *Issachar asinus fortis, accubans inter terminos;* vidi requiem quid esset bona, et terram quid optima, et supposuit humerum suum ad portandum, factusque est tributis serviens. Gen. 49, 14.

(1) Script. illustr. expos. Index, p. 116.
(2) Comment. in Deut. 22, 10.

21

Sensus hujus prophetæ evidenter hic est, scilicet: Tribus haec, natura stulta et stupida, sese, velut animal cuius ipsi character attribuitur, libenter vilissimo magistro et humillimi officiis submittet. Quanquam enim, ut asinus, facultate polleret, si modo convenienter regeretur, sese ab inglorio servitutis iugo eximendi, Phœnicensium tamen ex una parte, et ex altera Samaritanorum opprobriis subjici volebat. Isachar erat asinus fortis, capax, ait acutissimus scriptor, omnis reiciendi, non minus quam suspiciendi; sed, velut passibilis, servulaque bestia, cui assimilatur, ingloriosum requiem juste et ritè ordinatae libertatis commodis jucunquam servitutis dubius bellum evenitus anteponebat.

Orientales agricolas non pauciora huic bestie servita quam politici viri et mereatores debent. Bos et asinus simul in ejusdem agri cultura laborabant. Ad hoc evidenter alludit Iosias in sequenti predictione: *Et tauri tui, et pusilli asinorum, qui operantur terram, nitidum pabulum concedent, quod palâ et ventilabro ventilatum fuit;* 30, 24. His in veribus magna copia tempus prænuntiat, quando frumento meliore, à paleis separato (ut proprius significat vox que in versione nostra *nitidum redditur*) acidoloue, ut edendo majori voluptate perfruatur, pecora vescentur. Ad modum qui in Palestina vulgaris erat, cum asino arandi intendit evangelista, cum eum vocat *pallum filium subengatis,* Matth. 21, 5.

Io pinguis terris, quas irrigari necesse est, agri ad semen recipiendum opere anni parabantur, qui eos pedibus suis conceperant. Ad hunc terram preparandum Prophetam aliudere supponit Chardinius, cùm ait: *Beati qui seminantis super omnes aquas, immittentes pedem bovis et asini;* Iesi. 51, 20. Beati enim erunt sub futuro Messiae promissi regno. Ante ipsius adventum, regio eorum fieri debebat terra desolacionis; myries et spinis eorum agri replendi erant, sumptuosa cura sedificia dejicenda, civitates et monta oppida pulvri adequa; ubi vero primum regnare incipit Messias, tempora inaudita prosperitas currere incipient, divina benignitas in fecundantibus indubius descendet, ad recreando agros, rivulosque inflandos, quos humanitas et industria inter planaria sua deduet, vel quibus a oryzis sata arva inundat. Securus à ruinosis alienorum incuribus, inquit certa copiose massis spes constituta, oryzam agricultura suam in ipsa superuenientibus aqua facie disfundat, illamque in lutosum solum bovis et asini pedibus immittat. Prosperus ipse et felix, officium suum esse censemus facere bonum et communicare, viduit et orphano opinari, janam suum peregrino aperiens, lumen veritatis circumfundere, summanque humanae felicitatis diligentem prudentiisque opum omnium, quas in macibus suis Providentia collocavit, usu infire.

Prestitis ab utili horum animalium officiis, in ipsis edam primitivis simplicitatis temporibus eum ab omni abuso servare nequerunt. Num neglectio patitur, nunc opprimenti labore, raroque ab ingrato homine benignitatem et indulgentiam, ad quas tot habet iura, exper-

tus est. A vigilanti tamen Creatoris curâ exclusus non est, imò gratis coeli benignitas in ejus subsistet, subsidium et felicitatem intendit. Vide Exod. 25, 12; Zach. 13, 5; 14, 5. Vir benignus qui asinum etiam suum benigni habebit, merecedem suam non amitteret; præterquam quod à Deo et conscientia sua approbabatur, ipsius animalis affectuoso amore officietur. Stultus quanquam et stupidus asinus, à procul tamen, iuxta Buffon, dominum suum odoratur, loca et vias quas peragrare solet inquirit, eumque à reliquo genere humano facilè discerneret. Parens gratitudinem gradum erga sumum et optimum Benefactorem, apud intelligentes creaturas non semper invenire est. Asinus, licet ratione destitutus, imò multis animalibus statior, quanquam vulgo duro labore et pravis tractationibus obnoxius, in dominum tamen suum amorem exhibet, quem populus Israel in viventem Deum, qui quotidie cum suis beneficiis cumulabat, non experierat. Ex his characteris ejus descriptione in modum non vulgare pungenter evadit quod sit à Prophetâ objurgatio haec: *Bos cognovit possessorem suum, et asinus praesep domini sui, benefactorum suorum benignitatis immemor non est; Israel autem me non cognovit, Deum salvatorem suum, et populus meus non intellexit,* ex eis manu omnia bona sua recipit, nec quid ipsi pro immemoritate benignitate sua retribuere debeat (1). Iesi. 1, 5.

MULUS.

Animal hoc extra ordinarium naturæ cursum stat, cùm equi asinique conjunctione sit ortum. Asservimus in precedente articulo stricte prohibitum esse in Mosaicâ lege, ne semina vel animalia diverse nature simul conjungerentur, sicutque periret discrimen quod Deus inter plurimas creationis sue partes instituit. Inde animalia hec a Hebreis unquam educata fuisse non videntur, etsi sanè usuallissima fuerit apud ipsos, durante ultimâ reipublicâ periodo. De mulis prima fit mentio in Scripturâ, regnante Davide, 2 Reg. 29, 29; nisi, ut quidam censuerunt commentatores, de iis agatur in Gen. 35, 24, qui locus multarum criticarum conjecturarum fous fuit. Filios Sebeon illorum emeramus sacer scriptor, de uno ex Ipsi ait: *Iste est Asa qui inventit mulos in solitudine, cum pascet animos Sebeon patris sui.* S. Hieronymus et quidam ab ipsocitato commentatores vocem Hebreorum verterunt *aquas calidas;* qui verò Samaritanum textum sequuntur illum intelligunt de Emim, populo hellico Horites contermino. Haec fortiter interpretationem propugnat Bochartus, multosque sacre Scripturae locos affert, in quibus cadent expressiois forma *isse vel ipsi invenient bellum* aggressionem significant (2).

Homines cum veterum, tunc recentiorum temporum modo in domesticis utilitas mulorum usi sunt. Sub regno Davidis, regi instrumenti partem constituebat, 3 Reg. 4, 33; Sam. 15, 29, etc.; inter alia ma-

(1) *Illustr.*, vol. 1, p. 458, etc.

(2) *Hieros.*, lib. 4, cap. 21. Vide D. Juddes et A. Clarke, in loco.

gni pretii munera Salomonii oblata sunt, 3 Reg. 10, 23; et ubi summa requirebatur celeritas, iis Mardoniebus et Esther ad litteras suas per imperium Persicum deferendas usi sunt, Esth. 8, 10. Romanis matronis vehiclea erant que nulli trahebant, ut ex Julia et Agrippina numismatis patet; et num quoque in Hispania nobilium rheda à muli ordinariè trahuntur.

Ad peragrundos desertos montuososque regionum tracts quo poterem esse mulum traditur, cùm sit pedibus valentior. Modus quo ex Alpibus Andibusque, etc., descendant prorsus extraordinarius est. His in viis, uno latere prærupte surgunt rupe, altero autem horrende patent abyssi; cùmque generaliter monitis directionem sequantur, via, nedium plane sit et adequare solo, prærupte declivitatis, quae plures centena yards in altum demittuntur, parvo offert quilobet intervallo. Per has declivitatis soli mali descendere possunt, ipsique periculum ibi adesse, canitionemque in ejusmodi descensione adhibendunt sentent. Ubi igitur ad oram eujusdam ex his abyssis devenerunt, ipsi gradum sicutum, ab equite non cohicihi, qui si forte imprudenter eos calcarci impellere tentet, ipsistant immoti. Toto hoc tempore secum ipsi retractare videntur periculum quod ante oculos patet, sequit ad luctum præparant. Non tantum enim attingens oculis viam inspicunt, sed et ad periculum tremunt et anhelant. Ubi sese ad descendendum paravere, anterioribus suis pedibus quasi ad standum collacatis, posterioribus verb simul junctis, sed paulo autem, quasi jamian proclibutri essent; hoc in corporis habitu, recognoscit, si licet ita loqui, viâ, in altum fulgoris instar, prorunt. Interē nihil amplius ascensori agendum est quām in sella se firmiter statim tenere, demissis habemis; vel minima enim motio muli aequilibrium turbare posset, quo in casu, mulus simili et equis perirent. Animalium istorum his in rapidis descensibus verè mirabilis est industria, in celerrimo enim suo motu, ubi omnem sui potestatem amissione videntur, varios itineris anfractus apprimere sequuntur, quasi sibi in ariu præfimerent viam quam securi erant, omnemque ad suam salutem cautione adhibuerunt. Mulii quidam, dia in his itinere exercitati, quandam securitatem et industria famam acquirunt, et pro famâ crescit pretium (1).

BOS.

Bos quo nomine armenta in genere significat naturalis historicus, non attento sexu, unum ex pretiosissimis inter herbivora animalia, et homini utilissimum reputatur. Facile cicerat, leni et placida inde extrosum sumptu sustentatur, dumque nisi paululum consumit, terram ex qua victimum suum habet ditescit et stercoratione refovet. Collum suum jugo patienter submittit, ingentemque suam vim muscularum in defensis oneribus nostris, in arvis ad semen recipiendum parandis, atque etiam nunc in orientalibus regibus, in separandis à frumento paleis, postquam

(1) Bewick, *Quadrupedes.*

in colligendâ messe auxilio fuit, exercit. Armenta lac nobis abundantem jucundumque potum suppeditat, caro nutritum alimentum, vestimenta nostri partem corrum efficit, et in multis orbis regionibus ad bellatorum in die certaminis protectionem adjumentum est; aliquæ vix hujus animalis pars nominetur, qua quotidianè utilitas cultisque consiliis non subseriat. Ævo patriarcharum, bos non exiguus opum eorum partem constitutel, nuncque adhuc basis est nationum opum que generaliter pro soli culturâ et armentorum numero tantummodo florent. In his enim vera consistit opulentia; opum enim symbola sunt tantum aurum et argenteum, que intrinsecum parvum valorem possident.

Hæc confirmantur mentione quam sacri scriptores faciunt de bove, quandò primavarum generationum opes describunt: *Abraham, inquit, dives valde erat in pecoribus,* in argento et auro. Dominus benedixit domino meo valde, aiebat procuratus domus Abrahami, magnificatusque est; et dedit ei oves et boves, argenteum et aurum, seruos et ancillas, camelos et asinos, Gen. 24, 55. Simili loquendi modo referuntur opes Jacobi: *Patiturque est homo ultra modum, et habuit greges multos, ancillas et seruos, camelos et asinos,* Gen. 30, 45. Unum tantum aliud exemplum ex libro Job dabitur: *Et fuit possessio ejus septem millio ovium, et tria millia camelorum, quinquecenta quoque juga bovin, et quingenta asinae, ac familiæ multa nimis;* et ratique vir illæ magnus inter omnes orientales, Job. 1, 5. Tanti fiscat animal illud ut magis non exiguum foret quām ut à rege olim donum socio suo offerretur. Moyses enim docet nos quid Abimelech tulit oves et boves, et seruos et ancillas, et dedit Abraham, Gen. 20, 14. Mox postea febus simili inierunt eminentes illi viri, et in hac occasione Abraham tulit oves et boves, et dedit Abimelech, v. 27.

Bos, presertim ubi saginatus est, rotundior forma est quām ullum domesticum animal; unde illi nomen in Hebreo textu datum est. Pulchritudo formæ ejus celebrata est in scriptis paganorum poetarum et recognita in inspiratorum scriptorum paginis. In Jeremie propheticis regnum Egypti assimilatur vitula *eleganti etaque formosæ,* cap. 46, 20; similique allusio in his Osee verbis involvitur: *Ephraim vitula docta diligere tritum, et ego transvi super pulchritudinem collis ejus,* Osee, 10, 11.

Magnitudinis majestatisque aliquid in motu habuque corporis tauri emicat, quo confirmatur figura qua Moyses uitur in benedicendo tribui Joseph: *Quasi primogenitus tauri pulchritudo ejus,* Deut. 33, 17. Cordis ejus generositas præsentaque ejus majestas conspicuæ erant in amabilis et ad honores evecto tribus hujus patre, qui suæ domus salvator, et summus benigni nostri Redemptoris typus existit.

Vituli, gregis filii, ut cum Hebrei elegantissime vocant, hilaritatem notaverunt cuiusque avi scriptores. Accuratissime igitur Hebreus poeta terre concussio nem, montumque et omnium que in his sunt silvarum quassationem, quando in majestate terribili